

Aan Platform Ruimte
Van Marijke Ruitenbeek (MRA Klimaatbestendig maken), Birte Querl (MRA Landschap)
Onderwerp Lessons learned obv verkenning 'Klimaatbestendig landschap Oer-IJ'
Datum 3 juni 2025

Introductie

De verkenning 'Klimaatbestendig Landschap Oer-IJ' is een door de twee programma's MRA Landschap en MRA Klimaatbestendig maken geïnitieerd traject. Het doel van de verkenning was om Inzicht krijgen in de wijze waarop het bodem- en watersysteem een kompas kan bieden bij de klimaatbestendige inrichting van het Oer-IJ gebied; een bouwsteen voor ruimtelijke keuzes. Hierbij is veel ervaring opgedaan die hieronder gedeeld wordt in de vorm van *lessons learned*. Deze kunnen door MRA-partners gebruikt worden bij het opzetten van een vergelijkbaar traject.

Anders kijken, anders doen

Werken aan een klimaatbestendig landschap, waarin ruimtelijke planvorming verbonden wordt aan de werking van het bodem- en watersysteem, is een complexe opgave die vraagt om een andere benadering: anders kijken en anders doen. Dit is nodig om tot nieuwe oplossingen te komen. Belangrijke elementen hiervan zijn:

- *Denken vanuit het groenblauwe systeem*
Stel de vraag voor welk landgebruik en inrichting een gebied geschikt is op basis van kenmerken van het bodem- en watersysteem in plaats van (achteraf) de vraag te stellen wat de ruimtelijke ontwikkeling betekent voor het bodem- en watersysteem.
- *Werken aan een gezamenlijke kennisbasis*
Werken aan een klimaatbestendig landschap is een integrale opgave, waarbij de betrokkenen idealiter verschillende expertise hebben. Om gezamenlijk hieraan te kunnen werken is het belangrijk de tijd te nemen voor de ontwikkeling van een gezamenlijke kennisbasis voor alle betrokkenen en van elkaar te leren.
- *Inzicht in verschillende belangen*
Door de beperkte ruimte in het Oer-IJ gebied en de vele belangen en opgaven is het belangrijk om naar integrale oplossingen te zoeken en elkaars belangen te kennen.

- *Buiten de gebaande paden*

Anders kijken en anders doen vraagt van de betrokkenen een open mindset, nieuwsgierigheid en de bereidheid om (mogelijk) afscheid te nemen van eerdere aannames.

Deze elementen komen op verschillende manieren terug in de onderstaande lessen uit de verkenning voor het Oer-IJ gebied.

Initiatieffase

1. Ga met het onderzoekidee langs de belangrijke stakeholders en toets hoe zij ertegen aankijken. Op die manier krijg je meer zicht op hun ideeën, wensen en bedenkingen. Dat helpt om het onderzoekidee verder aan te scherpen en beter te kunnen opereren in het krachtenveld. Bij voorkeur doe je dat als projectleider zelf en laat dit niet over aan een bureau.
2. Een nieuw traject met minder bekende materie kan bij anderen snel bedenkingen en weerstand oproepen. Niet terugschrikken voor tegengas, gewoon doorgaan, wel zorgen voor voldoende gemotiveerde deelnemers.
3. MRA is geschikt als aanjager voor dit soort trajecten omdat ze geen eigen belang heeft en alle MRA-partners vertegenwoordigt. MRA-middelen zijn *seed-money* om enerzijds geld van partners voor de specifieke opgave los te maken en anderzijds met weinig geld iets groters in gang te zetten, nog los van het versterken van het netwerk/verbindingen tussen partners.

Startfase

4. Als er sprake is van meerdere opdrachtgevers moet je heldere afspraken maken over de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden.
5. Neem de tijd om een bureau (of bureaucombinatie) te selecteren. Ga geschikte referenties na van bestaande contacten.
Ga voor de opdrachtverstrekking in gesprek met de beoogde opdrachtnemer(s): dat kan bijvoorbeeld door een marktconsultatie. Heb het over de kaders en kijk of er hetzelfde beeld bestaat over het onderzoek, de relevante onderzoeksvragen, de aanpak, etc.
Het helpt om direct na de opdrachtverlening het traject gezamenlijk te doorleven: wat zijn de doelen? Wie zijn de deelnemers? Wat is de stip op de horizon? Als je gezamenlijk aan het begin het plan beter uitdenkt, dan kan je een vliegende start maken.
6. Denk goed na over de rol en de verwachte toegevoegde waarde van eventuele externe specialisten (bijvoorbeeld een klankbordgroep). Dit om vrijblijvendheid te voorkomen.

7. Breng deelnemers/partners bij elkaar die niet of niet vaak bij elkaar komen, maar veelal in hetzelfde gebied actief zijn. Een dergelijk diverse groep is ook een ingang/kennisbron voor jonge collega's, incl. trainees en stagiaires, ook op het gebied van integraal én samenwerken.
8. Je kunt niet alle relevante personen binnen een organisatie spreken. Spreek met je contactpersoon af dat hij/zij ook fungeert als contactpersoon in de eigen organisatie (mits hij/zij enigszins positief is over het onderzoekidee).

Onderzoekstraject - bureaus

9. Pak bij de begeleiding van het bureau(combinaties) een actieve rol en een medeverantwoordelijkheid voor het resultaat. Blijf meedenken ook al heb je een bureau opdracht gegeven. Streef naar samenwerking boven de opdrachtgever-opdrachtnemer-relatie. Je haalt er meer uit als het een gezamenlijke (onder)zoektocht is, omdat het verloop en het resultaat van tevoren niet vaststaan. Maak daarover goede afspraken met de opdrachtnemer(s) en maak tijdens het traject bespreekbaar of/hoe dit werkt. Kortom: het resultaat is mede afhankelijk van een goed opdrachtgeverschap.
10. Het begeleiden van een bureau kost tijd.
11. Het is van belang om een bureaucombinatie goed aan te sturen zodat de verschillende expertises voldoende tot hun recht komen.
12. Leg de belangrijkste afspraken met de bureaus schriftelijk vast, bijvoorbeeld in een korte e-mail. Tijdens het proces ontwikkelt ook het startidee door en het is goed om telkens weer naar de gemaakte afspraken te kunnen kijken, het zij om deze op te volgen, het zij om gezamenlijk voor een andere aanpak, richting, etc. te kiezen.

Onderzoekstraject - deelnemers

13. Bij een integraal project, is het nodig om breed uit te nodigen, maar wel met beleid. Bijvoorbeeld partners die 'water-en-bodem-sturend' belangrijk vinden, vanuit hun eigen praktijk. Op die manier bouw je aan een specifiek netwerk dat ook na het traject nog zijn vruchten afwerpt omdat je je gesterkt voelt door je partners en dit ook aan andere tafels kunt uitdragen. Het gaat er ook om verschillende perspectieven op hetzelfde gebied/onderwerp bij elkaar te brengen en te werken aan collectieve gedachtevorming.
14. Zorg in de opzet van de werksessie ervoor dat de deelnemers in de werksessies gelijkwaardig zijn. Dit helpt om een open gesprek te voeren. O.a. door eerst de deelnemers aan het woord te laten over hun verwachtingen, behoeftes en belangen. Dat kan ervoor zorgen dat er collectiever over de opgave wordt nagedacht.
15. Voor het traject zijn eigenaarschap, betrokkenheid en 'het proces zelf ervaren' van cruciaal belang. Het achteraf lezen van het rapport heeft niet hetzelfde effect. De

betrokkenen zijn je multiplicatoren.

Idealiter doe je het traject met een vaste groep deelnemers. Het kost tijd (die er meestal niet is) om 'nieuwkomers' op hetzelfde niveau te krijgen.

16. Als je met een groep werkt van leek tot expert moet je begrip hebben voor elkaars rol, belangen en dilemma's. Hier is ook het management van verwachtingen belangrijk.

Onderzoekstraject – eigen rol opdrachtgever(s)

17. Belangrijke succesfactoren bij het oppakken van een project met minder bekend materie zijn onder andere: intrinsieke motivatie (want werkt aanstekelijk), geen vooringenomenheid, geen eigen belang in het traject, maar meer faciliterend, kennis willen vergaren, andere in hun expertrol bevragen, laten zien dat samenwerken tussen verschillende sectoren vruchtbaar is (groenblauw samen) én goede catering.
18. Als projectleider laten zien dat je ook niet alles weet, maar wel de moeite wil nemen om nieuwe kennis te vergaren.
19. Maak het voor jezelf leuk! Het werken aan een dergelijk traject moet een feestje zijn want het is geen vanzelfsprekende materie.

Uitkomsten/resultaten

20. De kracht van 'ontwerpend nadenken' wordt opnieuw erkend, maar dat heeft ook zijn grenzen. Ontwerpbureaus komen niet ineens met nieuwe oplossingen. In de concrete verkenning ging het ook om het werken aan een verandering van mindset, naast het nadenken over een nieuw ontwerp of scenario's. Het is een minder gebruikelijke aanpak die regelmatig uitleg vraagt om de verwachtingen te managen. Een dergelijke aanpak kan er ook toe leiden dat afscheid moet worden genomen van inhoudelijke ideeën/aannames die je lange tijd had. Dit ligt niet in onze natuur en verklaart soms het ongemak bij dit soort onderzoeken die ook vragen oproepen en niet alleen antwoorden geven.
21. Met de uitkomsten van de verkenning ligt er een gedeelde kennisbasis die als bouwsteen kan dienen voor de onderbouwing van ruimtelijke keuzes en ontwikkelingen. Het is echter geen kant en klare oplossing hoe je tot een klimaatbestendige inrichting komt. Daarvoor is maatwerk nodig dat door de initiatiefnemers van ruimtelijke trajecten verder moet worden opgepakt, bijvoorbeeld door locatie-/gebiedspecifieke scenario studies.